

**Lakivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi
rangaistusmääräysmenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

Eduskunta on 25 päivänä toukokuuta 1993 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 63.

Perustuslakivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut lakivaliokunnalle asiasta lausunnon (PeVL 12).

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Jan Törnqvist, lainsäädäntöneuvos Juhani Hirvonen ja erityisasiantuntija, oikeusneuvos Gustaf Möller oikeusministeriöstä, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen oikeuskanslerinvirastosta, oikeusasiamies Jacob Söderman eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta, ylikomisario Aulis Mäkinen Helsingin poliisilaitoksesta, puheenjohtaja, kihlakunnantuomari Matti Karhunen Käräjäoikeustuomarit ry:stä, puheenjohtaja, kaupunginviskaali Jorma Kalske Suomen Kaupunginviskaaliyhdistyksestä, puheenjohtaja, nimismies Pentti Saira Suomen Nimismiesyhdistyksestä, oikeusneuvosmies Pirkko Kauppinen Suomen Lakimiesliitosta ja asianajaja Markku Fredman Suomen Demokraattiset Lakimiehet ry:stä sekä professori Juha Lappalainen, professori Pekka Koskinen ja dosentti, oikeustieteen tohtori Jaakko Jonkka.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rangaistusmääräysmenettelystä, joka korvaisi nykyisen rangaistusmääräyslain. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi tieliikennelakia, rajavartiolaitoksesta annettua lakia ja tullilakia.

Rangaistusvaatimuksen antaisi edelleen poliisimies, tullimies tai muu laissa säädettyä valvontaa suorittava virkamies.

Rangaistusmääräyksen antaisi alioikeuden rangaistusmääräystuomarin asemesta syyttäjä. Oikeuskansleri voisi määrätä myös apulaissyttäjän antamaan rangaistusmääräyksen. Apulais-syyttäjä on tehtävään määrätty poliisimies tai

muu toimeen sopiva henkilö, jolta ei vaadita lainopillista koulutusta.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti alioikeusuudistuksen kanssa eli 1 päivänä joulukuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluissa rangaistusmääräysmenettelyn uudistamisen lähtökohdiksi nähdään vain työnkulkua koskevat käytännölliset järjestelyt, joiden päämääränä on tuomioistuinten työmäärän vähentäminen.

Hallituksen esityksen perusteluissa ei ole lainkaan pohdittu asian periaatteellista puolta. Rangaistusmääräyksen antamisessa käytetään kuitenkin tuomioistuimille kuuluvaa rikosoikeudellista tuomiovaltaa, jossa oikeusturvanäkökohtia pidetään erityisen tärkeänä. Rangaistusmääräyksellä tuomittava seuraamus on sakkorangaistus, joka on muunnettavissa vankeudeksi. Tuomiovaltaa ehdotetaan siirrettäväksi tuomioistuimilta syyttäjille niin olennaisessa määrin, että rangaistusmääräysmenettelyä koskeva lakiehdotus on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan säädettävä perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa asetetaan kysymyksenalaiseksi, onko lakia syytä säätää edes perustuslainsäätämisjärjestyksessä. Lakivaliokunta on tarkkaan harkinnut asiaa ja tällöin kiinnittänyt huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Lain säätämistä puoltavat hallituksen esityksessä esiin tuodut painavat käytännölliset syyt. Yhden työvaiheen poisjääminen nopeuttaa asian käsittelyä, vähentää kansliatyötä ja vapauttaa tuomioistuinten resursseja vaikeampiin tehtäviin. Kansalaisten oikeusturvasta on huolehdittu. Rangaistusvaatimuksen saanut voi vastustaa

rangaistusmääräyksen antamista ilmoittamalla siitä määrääjassa syyttäjän kansliaan, jolloin asia siirtyy tavanmukaiseen syyteharkintaan ja, jos syyte nostetaan, asia käsitellään normaalisti alioikeudessa, jonka päätöksestä voi valittaa edelleen hovioikeuteen. Euroopan ihmisoikeussopimus sallii tällaisen menettelyn vähäisissä rikosasioissa.

Lain säätämistä vastaan puhuu valtiovallan kolmijakoon liittyvien periaatteellisten syiden lisäksi se, ettei syyttäjälaitoksen organisaatio ole ajan tasalla. Läheskään kaikki syyttäjät eivät ole päätoimisia. Syyttäjänä toimivat kaupunginviskaalit ja nimismiehet kuuluvat kahden eri hallinnon alaan piiriin. Nimismiehille kuuluu myös poliisitoimen ja ulosottotoimen tehtäviä. Uutta järjestelmää ei saada käytännössä toimivaksi, jollei apulaissyöttäjiä määrätä antamaan rangaistusmääräyksiä niin kuin lakiehdotuksen 9 §:ssä ehdotetaan. Kun apulaissyöttäjät ovat poliisi- tai tullihallinnon palveluksessa olevia henkilöitä, joudutaan siihen, että rangaistusvaatimukset annetaan ja vahvistetaan yhden ja saman organisaation sisällä.

Lakivaliokunta on päättänyt puoltamaan lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin rajauksin ja edellytyksin:

— Apulaissyöttäjille annettavaa toimivaltaa pidetään toistaiseksi voimassa olevana väliaikaisena järjestelynä ja se rajataan tieliikennelain ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomista ja tullirikosta koskeviin asioihin. Tällöin apulaissyöttäjien käsiteltäväksi tulevat asiat, joissa ei yleensä ole toimitettu varsinaista esitutkintaa, vaan rangaistusvaatimus on annettu tiedoksi liikenne- tai tullivalvonnan yhteydessä. Käytännön kokemukset apulaissyöttäjien toiminnasta tällaisissa asioissa ovat myönteisiä ainakin osittain siksi, että on tarkkaan harkittu, kenelle ja milloin apulaissyöttäjämääräys annetaan.

— Kaikki muut rangaistusmääräysasiat jäävät virallisen syyttäjän yksinomaiseen toimivaltaan, koska virallisella syyttäjällä on asioiden käsittelemisessä vaadittava lainopillinen koulutus. Tällaisia rangaistusmääräysasioita ovat esimerkiksi haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle, niskottelu poliisia vastaan ja rikoslaissa säädetty lievät rikokset kuten näpistys, lievä petos ja lievä pahoinpitely yms.

— Syyttäjät saavat tarvitsemansa lisäresurssit ja heidän koulutuksestaan uusiin tehtäviin huolehditaan. Rangaistusmääräysmenettelyn uudistamisella saadaan säästöjä tuomioistuimissa, mutta lisätään töitä syyttäjäportaassa. Lopulli-

sen vastuun siirtäminen syyttäjille ei näet voi olla vaikuttamatta asian käsittelyyn käytettävään aikaan. Syyttäjä ei voi enää jättää esimerkiksi rangaistusmääräysmenettelyn soveltamisalan ja muiden oikeuskysymysten ratkaisemista rangaistusmääräystuomarin ratkaistavaksi.

— Syyttäjäportaan organisaatio hoidetaan paikallishallintouudistuksen yhteydessä kuntoon. Tavoitteena on päätoimiset syyttäjät sekä paikallishallintolain mukaan perustettavissa uusissa kihlakunnanvirastoissa että erillisissä virastoissa. Kihlakunnanvirastoissa on joustavasti käytettävä yhteissyöttäjiä. Tällöin syyttäjistö muodostuu toiminnallisesti itsenäiseksi edellyttäen, että resurssista samalla huolehditaan.

Valiokunta esittää edellä omaksumansa kannan vaatimat muutokset lakitekstiin jäljempänä. Lisäksi valiokunta edellyttää,

että syyttäjien riippumattomuuden ja toiminnan tehokkuuden takaamiseksi syyttäjien tehtävät keskitetään päätoimisille syyttäjille ja siten turvataan toiminnallisesti itsenäinen syyttäjistö ja

että rangaistusmääräysten antamiseksi aiheutuvan työmäärän lisäyksen edellyttämistä voimavaroista pidetään samalla huolta.

Lain hyväksymisen seurauksena suunnilleen kaksi kolmasosaa Suomessa käsiteltävistä rikosasioista siirtyy käytännössä tuomioistuinten tuomiovallan ulkopuolelle. Tätä ei voida pitää hyvänä. Valiokunta katsookin, että rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vähäisten rikkomusten käsittelytapoja on harkittava uusista lähtökohdista siten, että sakkorangaistusten käyttöalaa supistetaan ja rikesakon ja rikemaksun käyttöalaa laajennetaan. Mikäli tällaisiin muutoksiin päädytään, on rangaistusmääräysmenettelyä koskevien säännösten tarkoituksenmukaisuutta syytä tarkastella uudelleen.

Yksityiskohtaiset huomautukset

Laki rangaistusmääräysmenettelystä

4 §. Pykälän 2 momentissa on säännökset siitä, mitä tietoja rangaistusvaatimuksessa tulee olla.

Momentissa ei ole lueteltu kaikkia niitä kohtia, jotka perusteluiden mukaan ovat rangaistusvaatimuksessa tarpeen. Tämä johtuu siitä, että valmistelun loppuvaiheessa on katsottu tarkoituksenmukaisimmaksi säätää rangaistusvaatimuksen yksityiskohdista asetuksella. Lakitekstiä

on muutettu, mutta perustelut ovat jääneet ennalleen.

Valiokunta hyväksyy pykälän kirjoittamisessa omaksutun linjanvedon.

8 §. Pykälään on koottu rangaistusvaatimuksen vastustamista koskevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan rangaistusvaatimuksen vastustamisesta on ilmoitettava 9 §:ssä tarkoitetun syyttäjän kansliaan.

Säännösehdotus ei ole riittävän tarkka, koska 9 §:ssä puhutaan sekä virallisesta syyttäjistä että apulaissyyttäjistä, joilla voi olla eri kansliat. Vastustamiset on tarkoituksenmukaista keskitää virallisen syyttäjän kansliaan, koska silloin kun rangaistusvaatimusta on vastustettu, virallinen syyttäjä voi syyteharkinnan jälkeen nostaa syytteen ja ajaa sitä tuomioistuimessa. Valiokunta ehdottaa 1 momentin täydentämistä tämän mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan rangaistusvaatimus on vastustamista koskevina merkintöineen annettava takaisin vaatimusta vastustaneelle ja samalla hänelle on ilmoitettava, missä tuomioistuimessa ja milloin asia otetaan käsiteltäväksi.

Lainkohdan perusteluiden mukaan tällä ilmoituksella asian voidaan katsoa tulleen vireille siinä tuomioistuimessa, jossa asia on ilmoitettu otettavaksi käsiteltäväksi. Perusteluissa on lisäksi tällä kohtaa viitattu valmisteilla olevasta uudesta rikosasiain oikeudenkäyntimenettelyä koskevasta laista johtuviin muutostarpeisiin, mutta ei ole lainkaan selvitetty, miten rangaistusvaatimuksen vastustaminen ja oikeudenkäynti kytkeytyvät toisiinsa voimassa olevia oikeudenkäyntisäännöksiä noudatettaessa.

Lakiehdotuksesta puuttuu kokonaan rangaistusmääräyslakiin nykyisin sisältyvät säännökset, jotka osoittavat, että rangaistusvaatimuksessa tarkoitettu rikosasia siirtyy vastustamisen seurauksena syyttäjän syyteharkintaan, mikä voi johtaa joko syytteen peruuttamiseen tai tuomioistuinkäsittelyyn, jossa noudatetaan yleistä rikosasiain oikeudenkäyntijärjestystä. Lakiehdotuksesta puuttuu myös säännös siitä, millä uhalli vastaajan on saavuttava asian tuomioistuinkäsittelyyn.

Valiokunta katsoo, ettei rangaistusvaatimusta vastustaneelle annettava ilmoitus voi yksin perustelujen nojalla ilman selvää säännöstä korvata oikeudenkäymiskaassa säädettyjä rikosasiain vireilletulotapoja. Selkeät menettelysäännökset, jotka luovat perustan oikeudessa tapahtuvalle menettelylle, ovat niin ikään laissa välttämättömiä.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentin loppuun lisätään säännös ilmoituksen peruuttamisvelvollisuudesta, jos syyttäjä jättää asiassa syytteen nostamatta.

Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälään otetaan uusi 3 momentti, jossa on säännökset siitä, että

— asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan rikosasiain oikeudenkäyntijärjestystä,

— asian katsotaan tulleen vireille 2 momentissa tarkoitettulla ilmoituksella siinä tuomioistuimessa, jossa se on ilmoitettu otettavaksi käsiteltäväksi, ja

— asia voidaan ratkaista syytetyn poissaolosta huolimatta, jos hänen henkilökohtainen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja jos siitä on mainittu 2 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa.

9 §. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistusmääräyksen voi antaa myös valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävään määräämä apulaissyyttäjä.

Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa, että apulaissyyttäjien toimivalta rajataan tieliikennelain ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomista tai tullirikosta koskeviin asioihin.

Pykälän 3 momentin mukaan apulaissyyttäjä on tehtävässään oikeuskanslerin määräämän virallisen syyttäjän alainen.

Säännös vastaa voimassa olevaa lakia ja osoittaa sen, että apulaissyyttäjät, jotka ovat poliisi- tai tullihallinnon virkamiehiä, kuuluvat apulaissyyttäjän tehtävässään syyttäjäorganisaatioon. Virallinen syyttäjä voi antaa apulaissyyttäjälle yleisiä ohjeita noudatetusta rangaistuskäytännöstä ja käsittelyaikataulusta. Varsinaisen rangaistusmääräyksen antamiseen liittyvissä tehtävissä apulaissyyttäjä on kuitenkin itsenäinen eikä virallinen syyttäjä voi puuttua apulaissyyttäjän yksittäisessä asiassa tekemään päätökseen.

Valiokunta katsoo, että virallisen syyttäjän ja apulaissyyttäjän välistä neuvonpitoa on syytä lisätä vaikeissa ja tulkinnanvaraisissa yksittäistapauksissa. Valiokunta ehdottaa, että 3 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan apulaissyyttäjän on ilmoitettava ratkaistavakseen kuuluvasta tulkinnanvaraisesta, epäselvästä tai muuten vaikeasti ratkaistavasta rangaistusvaatimuksista viralliselle syyttäjälle, joka voi ottaa asian itse ratkaistavakseen.

14 §. Pykälän 1 momentin mukaan virallinen syyttäjä saa nostaa syytteen sellaisissa asioissa,

joissa rangaistusmääräys on päätetty 11 §:n 2 momentin nojalla jättää antamatta, jos asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin.

Perustelujen mukaan säännös vastaa rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 15 d §:ää, joka koskee kaikkien syyttämättäjättämispäätösten muuttamista. Pykälässä säännös on kuitenkin rajattu koskemaan lain 11 §:n 2 momentissa mainittuja ns. seuraamusluonteisia syyttämättäjättämistapauksia.

Valiokunnan mielestä mainitun kahden säännöksen soveltamisalan tulee olla yhteneväinen. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että 1 momentista poistetaan viittaus 11 §:n 2 momenttiin.

Valiokunnan ehdottamasta muutoksesta seuraa, että myös 2 momentissa olevaa viittausta on muutettava.

21 §. Pykälä sisältää voimaantulosäännökset. Lain voimaantuloajankohta on jätetty avoimeksi, mutta hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena on saattaa laki voimaan yhtä aikaa alioikeusuudistuksen kanssa 1 päivänä joulukuuta 1993.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että syyttäjäpuolen toiminnassa ei ole varauduttu uuteen järjestelmään. Syyttäjät ja apulaissyöttä-

jät on kuitenkin koulutettava uuteen järjestelmään ja kaikki lomakkeet on uusittava. Ainakin sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettua asetusta on tarkistettava. Oikeuskanslerin suorittaman jälkivalvonnan kannalta ei ole asianmukaista siirtyä uuteen järjestelmään joulukuun alusta, vaan mieluummin sovittaa vaihto vuodenvaihteeseen.

Kun rangaistusmääräysmenettelyn uudistamisella ei ole välitöntä yhteyttä käräjäoikeusuu-distukseen, valiokunta edellä mainitut seikat huomioon ottaen katsoo, ettei lakia tule saattaa voimaan ainakaan ennen 1 päivää tammikuuta 1994.

Johtolause. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotus on säädettävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyssä järjestyksessä. Valiokunta on muuttanut johtolauseen perustuslakivaliokunnan kantaa vastaavaksi.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset n:ot 2—4 hyväksyt-
täisiin muuttamattomina ja
että lakiehdotus n:o 1 hyväksyttäisiin
näin kuuluvana:*

1.

Laki

rangaistusmääräysmenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

Yleiset säännökset

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistusvaatimuksen antaminen

3—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistusvaatimuksen vastustaminen

8 §

Jos rangaistusvaatimuksen saanut vastustaa sitä, hänen tulee viikon kuluessa siitä, kun hän on saanut vaatimuksesta tiedon, ilmoittaa siitä 9 §:ssä tarkoitetun virallisen syyttäjän kansliaan.

Hän voi myös lähettää vastustamista koskevan ilmoituksen postitse. Ilmoituksen yhteydessä on esitettävä se rangaistusvaatimus, jota vastustetaan.

Rangaistusvaatimus on vastustamista koskevine merkintöineen annettava takaisin vaatimusta vastustaneelle. Samalla hänelle on ilmoitettava, missä tuomiostuimessa ja milloin asia otetaan käsiteltäväksi. Jos käsittelystä on ilmoitettu postitse, katsotaan tiedoksiannon tapahtuneen seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi. Siinä tapauksessa, että syyttäjä päättää jättää asiassa syytteen nostamatta, on sanottu ilmoitus peruutettava.

Asian tuomioistuinkäsittelyssä on noudatettava yleistä rikosasiain oikeudenkäyntijärjestystä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettulla ilmoituksella

asian katsotaan tulleen vireille siinä tuomioistuimessa, jossa se on ilmoitettu otettavaksi käsiteltäväksi. Asia voidaan ratkaista syytetyn poissaolosta huolimatta, jos hänen henkilökohtainen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja jos siitä on mainittu 2 momentissa tarkoitetussa ilmoituksessa. (Uusi 3 mom.)

Rangaistusmääräyksen antaminen

9 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistusmääräyksen tieliikennelain tai sen nojalla annettujen määräysten rikkomista tai tulirikosta koskevassa asiassa voi antaa myös valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävään määräämä apulaissyöttäjä. Apulaissyöttäjäksi määrätään toistaiseksi tai määräajaksi poliisimies tai muu toimeen sopiva henkilö.

Apulaissyöttäjä on tehtävässään oikeuskanslerin määräämän virallisen syyttäjän alainen. Jos apulaissyöttäjän ratkaistavaksi kuuluvaa rangaistusvaatimusta on pidettävä tulkinnanvaraisena tai epäselvänä taikka muuten vaikeana ratkaista,

Samalla valiokunta ehdottaa,

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lax, varapuheenjohtaja Halonen, jäsenet Björkenheim, Hassi, Håkämies, Kallis, Komi (osittain), Lehti-

apulaissyöttäjän on ilmoitettava siitä viralliselle syyttäjälle, joka voi ottaa asian itse ratkaistavakseen.

10—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 §

Jos rangaistusmääräys on päätetty (poist.) jättää antamatta ja jos asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olenaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin, virallinen syyttäjä saa sanotun päätöksen estämättä nostaa syytteen.

Ylemmällä syyttäjällä on oikeus 1 momentissa tarkoitetun päätöksen estämättä ottaa syytteen nostamista koskeva kysymys uudelleen ratkaistavaksi siten kuin siitä erikseen säädetään.

Erinäiset säännökset

15—21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

että lakiehdotus n:o 1 käsiteltäisiin valiopiiväjäjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

nen, Luhtanen, Mäkelä, Polvi, Suhola, Tykkyläinen, Viljanen ja Vuoristo sekä varajäsen Toivonen.

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

7 päivänä kesäkuuta 1993

Lausunto n:o 12

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 25 päivänä toukokuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 63 laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi lakivaliokuntaan valmistelevalti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Juhani Hirvonen oikeusministeriöstä, valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, apulaisprofessori Matti Pellonpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltäänä asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rangaistusmääräysmenettelystä. Esitykseen sisältyy myös eräitä muita lakiehdotuksia. Rangaistusmääräyksen antaisi syyttäjä, kun sen nykyisen lain mukaan antaa alioikeuden rangaistusmääräystuomari. Rangaistusmääräysmenettelyssä voisi syyttäjänä toimia oikeuskanslerin määräämä apulaissyöttäjä, joksi voitaisiin määrätä myös lainopillista koulutusta vailla oleva poliisimies.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa käsitellään rangaistusmääräysmenettelylakiehdotusta perustuslakivaliokunnan lausunnon n:o 1/1982 vp pohjalta ja päädytään siihen, että kyseinen lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Asian mahdollisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi on kuitenkin pidetty tarpeellisena pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Hallitusmuodon 2 §:n 4 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Tuomiovaltaa koskevista perustuslainkohdista voidaan vielä mainita hallitusmuodon 91 §:n säännökset tuomareiden erityisestä virassapysymys oikeudesta ja 13 §:n säännökset kansalaisen oikeudesta tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka alainen hän lain mukaan on. Lausunnossaan n:o 1/1982 vp perustuslakivaliokunta katsoi näiden säännösten tarkoituksena olevan turvata kansalaiselle, että hänen asiansa käsitellään riippumattomassa, tuomioistuimeksi järjestetyssä ja yleisesti sovellettavien säännösten mukaan toimivaltaisessa toimielimessä.

Rangaistusmääräyslakiehdotuksessa siirretään yleisesti syyttäjälle mahdollisuus päättää rangaistuksesta ehdotuksessa tarkemmin määritellyissä rikosasioissa. Tuomiovaltaa siirtyisi tuomioistuinorganisaation ulkopuolelle varsin merkittävässä määrässä. Nimenomaan rikosoikeudellista tuomiovaltaa käytettäessä oikeusturvanäkökohdat ovat keskeisiä. Valiokunnan käsityksen mukaan tällöin on ensiarvoisen tärkeää pitää kiinni lainkäytön sellaisesta riippumattomuudesta, jota hallitusmuodon mainittu säännökset tarkoittavat. Aiempaan käytäntönsä viitaten valiokunta katsoo, että tavalisella lailla voidaan tästä säätää vain rajoitettuja ja tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksisiä poikkeuksia. Käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaisessa tuomiovallan siirrossa syyttäjille ei ole kysymys tällaisesta, vaan olennaisesti laajemmasta poikkeuksesta. Siksi ehdotus laiksi rangaistusmääräysmenettelystä on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Valiokunnan käsityksen mukaan tulee harkita tarkoin, onko ehdotettua lakia syytä säätää edes perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tässä harkinnassa on oleellista, että ehdotettu rangaistusmääräysmenettely koskisi ainoastaan vähäisiä, esimerkiksi lähinnä liikenne- ja tullirikkomuksia ja että apulaissyöttäjien asemaa rangaistusmääräysmenettelyssä ei tehtäisi pysyväisluonteiseksi.

Valiokunta on arvioinut esitystä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että syyttäjän toiminta rangaistusmääräyksen anta-

jana ja ehdotus muutoinkaan ei ole vastoin mainitun sopimuksen 6 artiklan sisältämiä vähimmäisvaatimuksia.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ensimmäinen lakiehdotus tulee käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että muut lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, jäsenet Jäätteenmäki, Koskinen, Laine, J. Leppä-

nen, Moilanen, Nikula, Varpasuo, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö sekä varajäsenet Komi ja Viljanen.

